

RAPPORT : Alg. 140

R 220.

Ir R. Droogleever Fortuijn. Geschiedenis van de inpolderingsplannen van de Wadden achter Ameland en Terschelling.

1944. 76 blz. 36 bijlagen, 36 lit.opg.

In 1845 vraagt de Gouverneur van Friesland aan Worp van Peyma, landbouwer, en B.P.G. van Diggelen, ir Waterstaat, elk hun gedachten omtrent de inpoldering van waddegebieden op schrift te stellen.

De eerste had zich reeds lang met soortgelijke vraagstukken bezig gehouden. Hij wil een watervrije verbinding van Ameland met de vaste wal over het Wantij en begroot deze op f.2.000.000. Daarnaast wordt een project ingeleverd voor een lage dam, die veel goedkoper is, doch lang niet zo goed. Opslibbingswerken moeten daarna de Wadden rijp maken voor inpoldering.

Van Diggelen wil in eens grote waddelen afdammen, nl. Lauwerszee, Amelandervad, Terschellingerwad, Zuiderzee en de waardgronden achter Texel, Vlieland. Hij rangschikt de werken naar wenselijkheid en uitvoerbaarheid :

1. dam naar Ameland.
2. dam naar Schiermonnikoog.
3. dam naar Terschelling.
4. verbinding Ameland en Terschelling.
5. verbinding Texel - Vlieland.

Samen schrijven van Peyma en van Diggelen in 1847 een rapport over de dam op het Wantij achter Ameland. De kruin wordt gelegd op 1.80 +HW, kostenraming f.1.800.000. Zij zijn er zich echter van bewust, dat de onderhoudskosten van die dam hoog zullen worden omdat overstorting zal plaats hebben bij stormvloed.

In 1849 schrijft van Diggelen zijn opzienbarend werk: „de Zuiderzee, de Friesche Wadden en de Lauwerszee, hare bedijking en droogmaking”.

In 1848 heeft de hoofd-dir Kros een rapport geschreven. Hij wil een lage „vangdam” en deze geleidelijk verhogen tot 0.5 m +HW naarmate de opslibbing vordert. Hij deelt mede, dat er concessie-aanvragen geweest zijn om het Amelandervad ineens in te polderen, doch is van mening, dat de overheid zulks ter hand moet nemen en niet particulieren. Kros wil eerst beginnen achter Schiermonnikoog en daarna pas achter Ameland en een deel van de Lauwerszee: daarna afdamming van het Reitdiep.

In 1855 stellen Ged. Staten van Friesland de vraag of Waddeninpoldering ter hand genomen kan worden. Dit stuit echter af op het nog onverbeterd zijn van de vaarweg Harlingen-Nieuwe Zijlen. Deze is in 1860 gereed en aan de hoofd-dir Bolten wordt nu opdracht gegeven rapport uit te brengen over de waddeninpoldering. Inmiddels vraagt Jhr Ir P.J.W. Teding van Berkhout concessie daartoe aan. Diens zwager, J. van den Toorn, hoofd-dir van de Rijkswaterstaat, staat hem in de verwickelingen, die daaruit voortvloeien, terzijde. Werken zullen worden gemaakt voor landaanwinning, zee-afsluiting en bedijking, verkaveling en wegen, samen voor f.6.000.000. Bolten werkt dit tegen, subsidie van het Rijk moet zeker niet gegeven worden. De Staten van Friesland worden hierdoor zeer teleurgesteld. Het oordeel wordt gevraagd van de inspecteurs Fijnje en van der Kun. Deze stellen in 1861 voor, dat de Staten van Friesland de zaak ter hand nemen. Bolten blijft obstructie voeren, zoveel hij kan.

In 1864 wordt de ‚Mij. tot Landwinning op de Friesche Wadden’ opgericht. In 1865 verschijnt een rapport van Conrad. Met steun van Thorbecke vindt de zaak eindelijk voortgang. In 1869 verschijnt een artikel van T.J. Stieltjes in „de Gids”: men legge goedkope, lage dammen en zeker geen half hoge. Na 1870 wordt de dam naar Ameland gelegd, kruin op ongeveer HW. Grote schaden door overstorting bij storm en door ijsgang. In 1881 grote doorbraken. In 1882 stelt Teding van Berkhout aan het Rijk voor de werken over te nemen. Ir van der Vegt van de Rijkswaterstaat brengt daarna verslag uit: het Rijk dient hier onbekrompen te helpen. Rapporten van de Friese ingenieurs Kerkhoff en Strootman dringen echter in een andere richting. De Mij. wendt zich

tot Ir C. Lely, secr. van de Zuiderzeevereniging en deze brengt in 1888 rapport uit. Hij blijkt voorstander van indijking ineens. De bestaende bodem is goed; er is 6200 ha klei, 3450 ha goed gemengde grond, 1200 ha zandig gemengde grond, 1000 ha zand en 1950 ha water (rapport van prof. Meijer).

In 1903 vindt de liquidatie van de Mij. tot landaanwinning plaats. In 1913 vraagt Dr Ir L.A. Sanders concessie aan voor een plan tot directe indijking. Hij is directeur van een firma voor het uitvoeren van betonwerken te Amsterdam. Kosten van zijn plan ongeveer f. 13.000.000. In 1917 wordt door zijn toedoen de „Vereeniging Amelands Polder" opgericht (met o.a. Colijn er in). Lely, thans minister, zegt in de Kamer, dat de Wadden op drooglegging liggen te wachten en uit de officieuze gegevens blijkt, dat hij de droogleggingsplannen van de Wadden technisch en economisch hoger stelde dan de Zuiderzeewerken, zij het ook van minder importantie. Wortman brengt echter bezwaren naar voren; in principe behoren zulke werken uitgevoerd te worden door het Rijk, alleen in noodgevallen kan aan concessieverlening gedacht worden. Overigens heeft hij geen bezwaar, is zelfs voorstander. Het resultaat is echter, dat op de aanvraag van Sanders afwijzend wordt beschikt „daar door de regering ernstig wordt overwogen de indijking zelf ter hand te nemen". Er wordt aan de Rijkswaterstaat opgedragen een uitgewerkt plan te maken. Zie het rapport R 218 van Ir W.H. Bakker van 1921. In dat jaar gaatechter Dr Sanders failliet. Ir Bakker stelt voor langzame verovering door opslibbing, nadat de hoofddammen naar de eilanden zijn gelegd. Hij begroot voorts :

Terschellingerdam	op f. 9.800.000
Amelanderdam	op f. 4.300.000
5 hoofden	op f. 3.100.000

Van de drie plannen tot direkte indijking, nl. van Teding van Berkhout (1891), Sanders (1913) en Lely (1888) vindt Bakker het laatste het beste en nog steeds in grote trekken van kracht. In 1921 ziet de Minister er echter van af iets in de een of andere zin te doen.

Draisma de Vries schrijft in 1921 nog een brochure. Hij wil 5 polders: de Westwadderpolder 40.000 ha, de Oostwadderpolder 11.000 ha, de polder Schiermonnikoog 12.000 ha, de polder Nittershoek 2200 ha en de Ezumapolder 600 ha, samen 71.800 ha. Ramaer keurt dit af.

In 1923 vraagt de aannemer Ten Bokkel Huinink concessie voor een plan tot direkte indijking. Wortman, Dir.Gen. van de Zuiderzeewerken, maakt daartegen bezwaar in verband met de eigen rijshoutbehoefte. Ten Bokkel Huinink wil 26.000 ha indijken, kostenraming f. 34.000.000. De Rijkswaterstaat steunt de aanvraag, de Zuiderzeewerken is er tegen gekant. Het Dept. van Binnenlandse Zaken dringt aan op een Commissie om te beslissen of het Rijk dan wel een particulier de werken moet uitvoeren. Het dept. van Financiën is echter actiever en laat door Ir Verhoeven een eigen rapport uitbrengen. Deze acht het inpolderen ineens niet verantwoord.

In 1928 vraagt men nog iets in de Tweede Kamer omtrent de plannen, doch het antwoord daarop luidt, dat men landwinning door greppelen en dergelijke werken bevorderen kan. Deze taak neemt het Dept. van Financiën ter hand, doch hiervan komt nagenoeg niets terecht, omdat het terrein zich daarvoor niet leent.

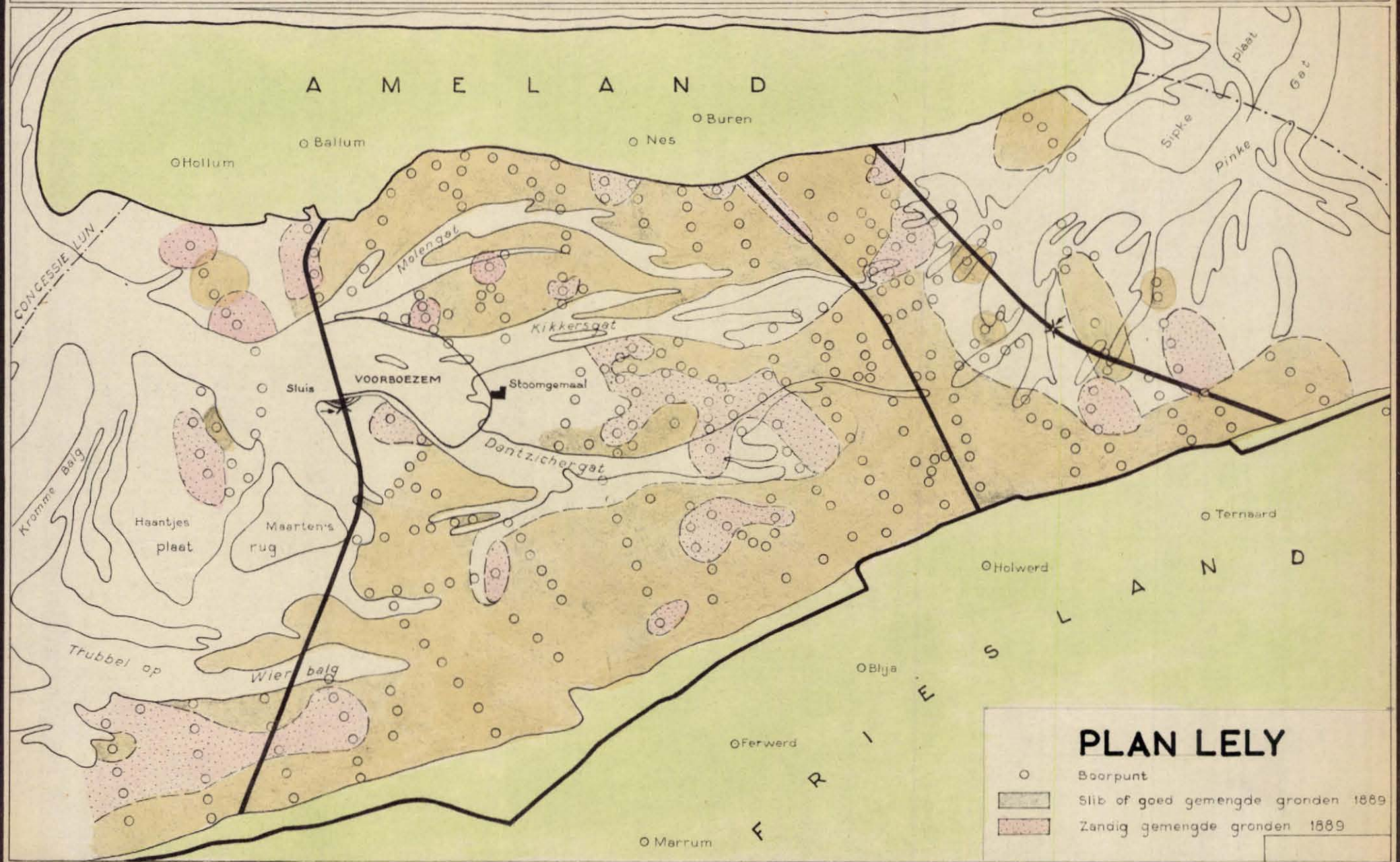
Zie voorts: rapport Alg.97. Dr Ir J. van Veen, 1942

Verlandingsmogelijkheden langs de Nederlandse kust,

en ook de verslagen van de Landwinningscommissie van de Dienst voor het Nationale Plan, voorzitter Dr L.R. Wentholt.

Zie ook: Rapport Alg. 47.

GRONDBORINGEN VAN 1889

PLAN LELY

- Boorpunt
- Slib of goed gemengde gronden 1889
- Zandig gemengde gronden 1889